

తె

శ్రీరస్తు.

ఇహులుజగతి నర్వేమామపి జనానామఖిల
పురుషార్థ ప్రగాయకస్య పరమ
సులభస్య అర్చారూపస్య
భగవతః పూజావిషయినీ

విగ్రహారాధన విధాయినీ

నామ

విషయావతరణికా

మైసూరు నద్విద్యాశాలాధ్యక్షేణ
పెరియస్వామితిరుమలాచార్యేణ

ప్రణీతా

శ్రీరఘువరచరణనర్తనయగళసేవాధురన్ధరేణ

తుళసీరామదాసేన

నర్వజనోపకారార్థం ముద్రాపితా

విజయలేతరామ్

మైసూరువిద్యాతరగ్గణీముద్రాశాలా

పార్థివసంపత్స్మర. ౧౮౮౫

శ్రీయః పతిః శ్రీ వైకుంఠేశ్వరనా భగవా ననా ప్రసమస్తకా
మః సర్వశ క్తకృత్వరః, స్వయమన న్తగరుడవిష్వ శ్సేనసుదర్శనపాఞ్చజ
న్యాదిధర్మిత్రైః పరామర్శవర కాల ప్రభృతిభిర్ముక్తై శ్చ పరివృతః ప
రమానంద మనుభవకా, ఆత్మానుభవయోగ్యానవ యోగాదికర్త సులభైవా
న్తై తమస్యచిదవిశేషేణ నిమజ్జతో జన్మానుద్దిధీర్నుజాకాతరయః, స్వ

ప్రాప్తి ప్రతిబంధకీభూతకీర్త్యనుల తౌళనానుకూల సాస్వరాధనయోగ్యతాసంపాదనాయ తమచితకరణకల్పేబర ప్రణానెన అనుగృహ్యత తత్తత్కర్త ప్రాబల్యదౌబళ్యానుగుణమాబ్రహ్మస్తమభవర్త్యంతం దేవతీర్త్యజ్ఞనువ్యస్థానరాదిబహువిధభేదేన సమష్టివృష్టిరూపం జగదద్వారకంపద్వారకంప నృజణ, తత్ర కాంశ్చనమహతోజీవాణా నిర్దేతుక కృషయా సాస్వరాధనపవ నియమ్య సాస్వనుభవయోగ్యానకరోత్.

తత్రాపి కాంశ్చన, ఈశ్వరోహమహంభగీత్యాద్యహంకు ర్వతో దేవాదీనైశ్వర్యమదమత్తానాత్మోత్కృష్టాభిమనయమానాన నుజిఘ్రుతురాదిబ్భయవ్యూహోచ్ఛనా వాసు దేవసంకషణ ప్రద్యు మ్నానిరుద్ధరూపేణ సంశోధయన్ మనస్తశ్చ, ధన్వంతరీయ జగత్సంస్తంభిరఫలకమాత్మనః పదమ్ అల్పస్థిరఫలకమైహికంచ ప్రకటయితుం మాతాపితృశతైభ్యోఽపివల్లతరాణ్యనేకవిధాని శాస్త్రాగ్ని మనాద్విముఖేన ప్రవర్తయన్, దత్వాచ తేహమభిలషితంస్వాతంత్ర్యం తత్ర తానధ్యవీకరత్. తత్రాధిక్యతేమకేవల జీవాశ్చాస్త్రసరిశీలనెన విజ్ఞాయతత్త్వహితపురుషార్థాలనుష్ఠాయచయథా యోగ్యంభగవదారాధనమ్ కథంచిత్ ప్రాచుః పరమపురుషార్థమ్.

తతశ్చ, అనధిక్యత్య శాస్త్రాగ్ని, అధీశ్యాపి మన్దాత్మతయాఅనవగతతత్త్వార్థాన్, అవగమ్యావ్య విస్రమ్భమాణానాసురంభావమాశ్రిత్యాత్మానం ద్విపతః కాంశ్చనజీవాణా హితైషితయాకథం చిత్స్వయమనునెతుమధ్యవస్యన్ ఆదాయ రామకృష్ణాదివైభవ మాసాద్యచ మత్స్యకూర్మవరాహనారసింహాద్యనతారభేదాన్, అజహత్స్వస్వభావపవ తత్ర తత్ర రమయాసహ రమమాణః కాంశ్చనబాలలీలాభిరానందయన్, కాంశ్చనతరుణినుసంపదా సమ్మోహయన్, కాంశ్చన విజపరాక్ర మేణ నిగృహ్యన్, కాంశ్చన స్వమహిమవివరణేనవిప్రాయయన్, కాంశ్చన పరత్వప్రకటనెన ప్రబాళయన్, కాంశ్చన

సౌలభ్యప్రకాశనన స్వశయకా, కాంశ్వనతత్వోపదేశన అనురజ్ఞ
యకా, కాంశ్వనతత్వదనిష్టపరిహారేణ పరిపాలయకా, కాంశ్వనతదిష్టా
థప్రదానేనప్రీణయంత్యైవమాదిభిరనెకవిధైఃప్రాకృతలోకసాధార
ణైరపివిలక్షణైరాత్మాత్మీయవ్యాపారై రఖిలశాస్త్రాధినికర్షనయా
పామానస్తమయస్యనిరస్తనిఖిలక్షణస్య అత్మనఃపదస్య స్థిరతామైహిక
భోగస్యనశ్వరతాంశశ్వదుపదర్శయకబహునాత్మాభిముఖమనయశ్చ

తత్రాపి, కాంశ్వనహేతుకాఅధీతాన్యపి శాస్త్రాధిని అన్య
గాప్రణయతః కుయుక్తిపరికల్పనన, కుత్సయస్తః పరమవదంమత్స
రబహుళా కుత్సితబుద్ధికథంచిద్వి నెతుమపతీర్యవ్యాసకపిలాది,మ
హామునిరూపేణ ప్రకటయకసయుక్తికమాత్మతత్త్వం,ఖణ్డయక కు
యుక్తిః, ప్రకాశయన్నస్తరక్లమఖిలాపనిషదామ్,అనుసరన్నస్తర్యా
మితయా సర్వదేశసర్వకాలసర్వావస్థాస్పపి, అనుపాలయకస్వగక
నరకాదిషష్టితత్త్వార్థానుగుణైశానుభవేషు, పితేవపరిపాలయకత
త్తదిష్టానిష్టప్రవర్తననివర్తనాదిభిః, సుహృద్వివసహాయస్సర్వత్రాపి, గు
రురివనియమయన్నమాగాత్, నిర్వేదదర్శయకదివ్యమగ్గళవిగ్రహ
మఖిలేంద్రియాప్యాయకమ్ అత్తనోహృదయాన్తరాళే, సంశోధయ
న్నాన్తరంతమఃఅపాహ్యకర్తృబద్ధమాన్తతయాబహునన్వగ్రహీత్.

ఎవమపి బహునమాం కుర్వతోదేహోదిషు, అభి
మన్యమానాగృహదారాదిషు, అనాత్మదృశోఽనభ్య
స్తనిధిధ్యాసా నతక్ష్యవేదినోఽక్షౌభితకర్తృశయా నస్తాదృశానబ్ర
హ్మకాప్రాకృతభాగైకనిరతా అనుకమ్పిత మఖిలవ్యపిద్విషేషు
తీర్థేషు ఆయతనేషు పుణ్యక్షేత్రేషు ప్రతిగ్రామం ప్రతిగ్రామం ప్రతి
పురుషంవ ప్రతిగృహ్య రస్తచ్యేతనాభిమతం స్వగకరజతతిలాదా
ర్వాదిమయం శుభాశ్రయంవిగ్రహమ్, సన్నిధాయవతత్రవిదైవ
నిధివాదికత్ దేశకాలాధికారిభేదనియమం, చేతనకృతానపరాధాన

వ్యవశ్యన్నివమమయఁ అర్చకపరవశీభూతనకలవిధాన్యవ్యాపరః, స్వ
యంసర్వజ్ఞోప్యజ్ఞాన సర్వశక్తోప్యశక్తాన సర్వస్వతంత్రోప్యస్వత
ంత్రాన అత్తమా త్రసీయమతమనన్యసాధారణం స్వామిత్వం, జీవ
సామాన్య స్వాభావికంస్వత్వంచవిపర్యస్యతనైవస్వస్తి, స్వామిత్వ
మాపాదయఁ స్వయంచ తదీయ యథేచ్ఛవినియోగాహతామక్లే
కుర్వః, మత్స్యకూర్తవరాహవామనరామకృష్ణమోహిన్యాదిషు చే
తననయవానన్తకరెప్పలఙ్కారేషు, నిత్యోత్సవ పక్షోత్సవ మాసాత్స
వసంవత్సరోత్సవాదిషు తత్తదుత్సాహకృతేషాన్యవేషు, వివిధరసవివి
ర్మితేషు తత్తజ్జనభాగ్యేషు అభ్యవహారేషు, నానావిధేషు తత్తన్ననా
నుకూలేషు దుకూలేషు, తత్తతాగ్రలాచితతయావిరచితేషుధత్తచా
మరాదిషు ఉపచారేషుచ, నిరతిశయభోగ్యతాబుద్ధిం ప్రకటయఁ అ
నాదికాలవాసనావశ సిద్ధయోరతివరిత్రమేకాపి దుర్మోచయోరాత్మ
ప్రాప్తిప్రబలప్రతిబద్ధకయోరప్యహంకారసుమతారయోః, అహం
సర్వంకరిష్యామిచా గ్రతస్స్వపతశ్చతఇత్యాదివత్, అహం పూజయా
మిరామమ్, అహమలఙ్కరోమిక్మన్, మమాయం రామో మమా
యంకృష్ణోమమాయంనరసింహోమమాయంనారాయణః, ఇత్యాద్యై
త్తవిషయకతానంపాదనెనస్వప్రాప్త్యనుకూలతాముపజనయఁ, అ
హరహరుపచారాపదేశేన కృతానప్యపచారానపశ్యః, పశ్యన్నపిశి
క్షీతు మక్షమివక్షమమాణః, పరిదర్శమాణః పూర్వైకైవరాజుగ
శపరకాలాదిభిర్తహయోగిభిః, ఆద్రీయమాణశౌఛుస్కైశ్చజగరమ
ధ్వరామానుజాచార్యప్రభృతిభిరాచార్యైః, అద్యాప్యనుగృహ్యోత్త
స్తానిత్యఖిలలోకగౌరవమిదమ్.

ఎవమఖిలమేయ ప్రత్యసీకకల్యాణగుణగతైకతా
నానిఖిలజగదుదయవిభవలయలీలాభగవాననాలాదితవిశేషా
శేషలోకశరణ్యః అపారకారుణ్యవాత్సల్యైకనిధిరుద్ధిష్ఠిర్గుణలాన

పివరవ్యూహవిభవాన్తర్యామ్యచావతారభేదేన పజ్ఞాధాఽవిరూఢి
 యస్వయముత్తరోత్తరమతిశయితం సౌలభ్య మావిర్భావయన్, సర్వ
 త్రసర్వదాఽవ్యస్తానాస్తతయాఅభిరక్షతి. తత్రసరోనిత్యముక్తాను
 భావ్యమఖండైకరసగోప్యం పరంబ్రహ్మ; వ్యూహవిభవాన్తర్యా
 మ్యచావతారాపాస్తు, తత్ప్రిప్తయే ఉపాసకానుగ్రహార్థముపాస్యతి
 యా అవతీర్ణాభగవదవతారవిశేషాః, అత్రాస్యవాన్తగభేదాబహవః
 శాస్త్రాన్తరైద్రవ్యవ్యాః. తెషుబ్రహ్మదయఃసత్వోద్రిక్తాఃకేచనవ్యూ
 హముపాస్యముక్తాః; తాదాత్మికాఃకేచన సుకృతినోవిభవమనుభూయ
 ముక్తాః; వ్యాసాదయోమహావక్త్రాస్తపావిశేషశోషితకర్మాణోయోగ
 మహిమ్నాపృథక్యదయకమలెఅన్తర్యామినహనుధ్యాయముక్తాః; అన్యేతు
 సత్వోదయసుకృతసముదయతపావిశేషేష్టేన్ద్రిభిరపిపరిత్యక్తానిత్యసంసా
 రిణస్సర్వసులభమనపాయమచావతార మనుసేవమానా ముక్తాః .
 అతపవ భగవతః పరత్వోత్కృష్టాన్తద్వ్యజ్ఞనీభూతసౌలభ్యపరకా
 స్తాయామచాయామేవ పర్యవస్యతీతి తత్ర తత్రాభిహితమాచా
 రైః; అన్యథా సౌలభ్యవిహీనం, పరత్వం ఫణిఫణామణిరివ మేరు
 గుహామహారజతమివచ కేవల మఖిలజనశ్రవణభూషణీభవతి త్యా
 బాలవృద్ధమశేషైరపి విజ్ఞాయతే.

ఇథం శాస్త్రాన్ప్రదేశైరశిక్షణీయతయా విషయాన్తరప్రవణా
 నామాత్మవిముఖానాం చేతనానాం స్వకీయరూపాదార్యావిభిర్గుణై
 ర్వైముఖ్యమపాకృత్య అత్తన్యభిరుచిముత్పాదయన్, రుచిజననాన
 న్తర మాదరేణ భజతాం నయనమనోహరం శుభాశ్రయమాకార
 ముపదేశయన్, అత్తన ఏవోపాయతయా స్వీకారవిషయే అకృత
 గుణాగుణిరూపణమఖిలలోకానాం శరణవరణాహతా మాశ్ర
 యన్, ఉపాయతాయామపి యతిః విద్యేశవిశేషపవ అనుభావ్య
 త్వమన్తరా సర్వత్రాప్యాపామరమాపట్టితమవిశేషమశేష జనైరప్య

నుభావ్యమానశ్చ, అవతారాంతరనిష్ఠసఖిలమపిగుణమత్రపరిపూర్ణం
ప్రకాశయన్, అనామృతశాస్త్రగర్భానామ్ అమృత శ్రుతి స్మృతి
పురాణధర్మాణామ్ అనవలూకితతత్త్వదీపానామ్ అనాస్వాదితగు
రువచనపీయూషాణామ్ అస్పృశనతగర్భాణామ్ అనాదికాలనంబి
తకర్మజాలజాలకావృతానాం గర్భజన్మజరామరణాదిబహువిధ
క్లేశదూషితానాం నిత్యసంసారిణాం పాపినామపి చక్షుర్ద్విషయతాం
గతో భగవానచాకూరూపః శ్రీహరిస్సర్వతోఽపి రక్షతి; కిముతమహా
త్మనాం తత్త్వవేదినాం యోగినామ్.

ఎవ మనాలోచిత విశేషశేషలోక శరణ్య మపారకారుణ్య
మఖిలకల్యాణగుణాకర మశేషజనసులభ మనవరతానుభవానుకూలం
అర్చారూపం భగవంతమపహీయ కాగతిరజితాత్మనామస్తాకమ్ ? ఎ
వంభూతంభగవంత మసమ్మన్యమానాస్సవ్యయమాత్మనోఽప్రబుద్ధజనా
న్తభావం పరిజహీర్షంతా విదితాత్మంసన్యాః అతత్త్వవేదినో మిథ్యా
హజ్జగరదూషితాః వైషయికభౌగైకనిరతాః కేవల మత్సరాభివమా
తిశ్చ మంత్రస్సోత్సాహమాసురం భావమాశ్రిత్య అచాకంభజ్ఞయన్తస్త
త్పూజనాదికంవిరుద్ధన్తి. నవయంతాన్ ప్రతినివర్తకయితుం ప్రవర్తమా
హే; యతః, పరమకారుణికోవాత్సల్యవారిధిః భగవాన్సన్మచైద్యఘణ్డా
కణాదీనామివ విరోధేనవాస్వాభిముఖ్యమాత్రకృతనిరీక్షణః, తేషా
మప్యపదిశత్యేన నిర్విశేషం నిశ్చయిసమార్గమ్; తథాపి—

యమోవైవస్వతోరాజాయన్తవైషహృదిష్ఠితః।

తేనచేదవివాదస్తేమాగచ్ఛాంమాకురూగమః॥

ఇత్యభియుక్తోక్తింస్తాయన్తస్సర్వత్రాప్యవివాదఎవ శ్రేయానిత్యేనవి
జ్ఞాపయితుంవిలిఖివన్తఇమాంవిషయావతరణికాంవినయేనతేషామను
కూలం సౌహార్దంప్రార్థయామహే.

పెరియస్వామి తిరుమలార్యర్

స॥ అధ్యక్షః.

తెలివి:

శ్రీరస్తు.

శ్రీయైనమః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః

విగ్రహారాధనవిధాయినీ

ప్రారమ్భః

యః పరవ్యూహవిభవాన్తర్యామ్యచానమాధీతః ॥

పఞ్చధావస్థితః పాతిస్పృజత్యత్తిజగత్త్రయమ్ ॥ ౧ ॥

విగ్రహే విగ్రహం తస్య కుర్వత్సుమమనాగ్రహః |

తథాపియాక్తైశ్చైశ్చిద్వచనైస్తానమాదధే ॥ ౨ ॥

అథేదానీమ్- అఖిలమహీమణ్డలమణ్డనాయమానకణ్డాటజనపదసమ్మదధిష్ఠానభూతాయాం మహీశూరరాజధాన్యాం, మహారాజాధిరాజశ్రీమచ్చమరాజేన్ద్రప్రభువరప్రతిష్ఠాపితాయాం సర్వస్వతీప్రాసాదాభిధాయాం, సంస్కృతసర్వవిద్యావిహారశీలాయాం పాఠశాలాయాం, ప్రతిపక్షం ప్రవర్త్యమానాయామఖిలవిద్వజ్జనసమాగమశుభాయామస్యాం సభాయాం, కైశ్చిదన్యదైశ్చిద్విద్వద్భిర్విష్ణుర్విగ్రహపూజావిధౌ విరచితా విప్రతిపత్తిర్విశదీకీయతే.

ప్రథమా స్మృత్యైః పూర్వం సర్వేషామప్యార్తనాం పుణ్యపాపలెశలపాపావః.

ద్వితీయా జగత్సృష్టితారతమ్యంతు భగవతః స్వభాగానుకూలతాసమ్పదనమాత్రాభినివేశమూలమ్.

తృతీయా గుణదోషసమాగమస్తు జగతః, మునిసూనిసదసప్తపితృశుకశ్రావకదృష్టానైన సంసర్గజన్యః.

చతుర్థి

హిమవతఃపరతావర్తమానానాం కేహజ్జీదశ్రు
తశ్రుతిస్తృతిహిమసపురాణధర్మాణామపి, స్వభాగాను
కూలతయా విరచితైరేవాచారైర్నిఖిలకార్యనిర్వహణ
దర్శనాత్, ఆధ్యుగరిద్రయోరుభయేష్వపి సత్వాత్,
వాచారస్య ధర్మత్వమ్.

పంచమి

ప్రాయశ్చిదశద్వాదశవార్షికస్యవ్యవహారస్యైవ,
తత్రతత్రఆచారత్వేనాభ్యుపగమస్సర్వత్రదృశ్యతే.

షష్ఠి

విగ్రహపూజావిధిరాచారప్రాప్తానశ్రుతిస్తృతి
చాదితః, అకరణే ప్రత్యవాయాభావాదనిత్యశ్చ.

సప్తమి

“జ్యోతిష్టామన స్వర్గకామోయజేత” ఇతి స్వర్గసుఖ
కామనావతఃపురుషస్య జ్యోతిష్టామాదిప్రవృత్తివత్,
పుత్రాదికామనావతఃపురుషస్య భగవద్విగ్రహపూజా
దిభిః కథజ్జీదభీషితసిద్ధాస్యాన్నామకామ్యతా.

అష్టమి

“అర్చస్తుపుత్రకాః” ఇత్యాద్యుచస్తు, స్తుతివిధాన
తాత్పర్యకాః, న విగ్రహారాధనం విదధతి, ఉపలబ్ధివే
దెషు లిఖ్ లోఛ తన్యప్రత్యయఘటితపదైస్సాక్షా
దవిహితత్వాత్ మాస్తు విగ్రహారాధనమ్; అథవా, అ
కరణే ప్రత్యవాయాభావేనకామ్యత్వాత్ ఐచ్ఛికత్వా
చస్యాత్” ఇతి.

అత్ర కిజ్జీదస్వస్తుస్వరూపపరిజ్ఞానార్థమాత్మసంశయోచ్ఛేదా

ధ్యాయతామహే.

ప్రథమవిప్రతిపత్తినమాధానమ్

తత్ర ఆత్మనామనాదికర్తనమృద్ధః, తదనుగుణం సృష్టితారతమ్యం
చ, సిద్ధాంతమాచారైర్నిత్యస్యత్రవిస్తరః.

విగ్రహారాధనవిధానమ్

ద్వితీయవిప్రతిపత్తినమాధానమ్

నమో నిరుపాధికదయావతోభాగవతః ,

అచిదవిశేషితాః ప్రళయసీమని సంసరతః |

కరణకలైబరైర్బటయితం దయమానమనాః ||

ఇతి కేవలమాత్మనామద్విధీర్వయైవ జగత్సిన్ధుతతః స్వభాగానుకూలతయా జగన్నిర్మాణముచితముత్పత్త్యుమః ; నిరస్తనిఖిలసాంసారిక క్లेशస్య అవాప్తసమస్తకామస్య సర్వశక్తీర్వరస్య కోఽయమభీషి తోభాగః? యోవైవమ్యునైర్బుజ్యైఅప్యవలమృత్యు, స్వసుఖసాధనైకస మ్పాదనాభీలాషేణనీచాచ్ఛజగత్సర్వనాథావే చుష్పాపః! నహ్యేవం సతి, “ఈశ్వరస్యజగత్సప్తమ్యుత్తుఖతైవనిర్మలా” ఇతి విశ్వత్రయ పూర్వోక్తమభిధీయతామ్ .

వీలయైవ కృతం జగత్ ;

కీర్తాహరేరిదం సర్వం శ్రుగమిత్యనభార్యతామ్ ||

కీర్తతోబాలకస్యేన చేష్టాం తస్య నిశామయ ||

మోదతే భగవాన్ భూతైర్బాలఃకీర్తనకైరివ ||

హరే విహరసి కీర్తాకన్తుకైరివ జన్తుభిః ||

మోదత్యేవసదాభూతైర్బాలఃకీర్తనకైరివ ||

ఇత్యాదిభిర్జగతస్పృహైర్గీలామాత్రప్రయోజ్యత్వాపగమాత్ , “స్వారాధనార్థం జగత్సృజతి” ఇత్యాద్యుక్తౌ స్వారాధనంతు, అనభిసంహితఫలకస్వానుష్ఠితసత్కర్మకుపితకల్మషాణాం లెషాం నిరతిశయశ్రేయోవితరణప్రయోజకః స్వాసుగ్రహః, ఇత్యులమతిప్రసక్తేన,

తృతీయవిప్రతిపత్తినమాధానమ్

యద్యప్యశ్రు ,

అభక్తేన ప్రయ్యుక్తోఽయం సావంజరసి పూగుడః |

అనిశ్చన్నపివాప్యైకాయబలాదసనియోజితః ||

ఇతి అగ్నునప్యప్తేన భగవతా ,

కామఎవకౌగ్రధఎనరజౌగుణసముద్భవః ।

మహాశనో మహాపాప్తావిధ్యైనమిహవైరిణమ్ ॥

సక్తాత్మజ్ఞాయతేకామఃకామాతోగ్రధఃప్రజాయతే ।

కౌగ్రధాద్భవతీసమ్మోహఃసమ్మోహాత్ స్తృతివిభిషః ॥

స్తృతిభింశాద్బుద్ధినాశఃబుద్ధినాశాన్మృణశ్యతి

ఇతిపృతిపాదితమ్ .

సత్సక్త త్వే నిస్సక్తత్వం నిస్సక్త త్వేనిశ్చలితత్వమ్ ।

నిశ్చలిత త్వేనిర్మోహత్వం నిర్మోహ త్వేజీవన్ముక్తిః ॥

ఇత్యాదౌచ సంసర్గస్తేవగుణదోషసమాగమకారణత్వంఘట్టాఘట్టంవ
ర్తతే ; తథాపి, శుకశాబకయోరేకోదరయోస్యనూనాపూర్వయోరన్య
తరన్యసూనిసమాగమవైపరీత్యశబ్దా అనాదికర్తానాశ్రయణే దుర్వా
లైవ.

చతుర్థవిప్రీతిపత్తిసమాధానమ్

యచ్ఛాభిసేయతే “ హిమవతఃపరతావర్తమానైరనుష్ఠీయమాన
స్యాప్యాచారస్య స్వబుద్ధ్యనుగుణం స్వానుకూలతయా కల్పితస్య ఆ
ప్తాకమివ ధనికత్యదరిద్రీత్వసమ్పాదకతయా అశాస్త్రీయస్యాపి తస్య
ధర్మతాపత్తేః, నాచారమాత్రస్య ధర్మత్వమ్, ఇతి ; నెదంశాస్త్రాస
థానెన .

ధర్మశాస్త్రరథారూఢావేదఖడ్గధరాద్విజాః ।

లీలాద్ధనుపి యద్బుద్ధియుః సధర్మపరమోమతః ॥

చత్వారోవేదధర్మజ్ఞాఃపర్వత్ త్రైవిద్యమేవవా ।

సామూత్రేయంసధర్మస్సాన్యదేకౌవాక్యాత్మవిత్రనుః ॥

ఆచారఃప్రీథమోధర్మః ।

అథాతస్మానుయాచారికాః ధర్మావ్యాఖ్యాస్యామః ॥

విగ్రహారాధనవిధానము

ధర్మజ్ఞ సహాయః ప్రమాణం వేదాశ్చ ॥

ఇత్యాదిను, శాస్త్రజ్ఞైరాచర్యమణయైవ ధర్మత్వాత్ తస్యైవ ఆచారతావగత్యై. అపిచ, ధర్మాధర్మయోర్ధనికత్వదరిద్రీత్వయోశ్చ కుత్ర కార్యకారణభావోఽవ్యభిచారిన్యశ్యతే?

అధర్మైవైధర్మే జన్తుః తతోభద్రాణాపశ్యతి ।

తతస్సపక్షాన్ జయతి—

ఇతి అధర్మస్యాప్యైహిక శ్రేయఃప్రయోజకతాభిధానాత్, అధర్మేణాప్యైశ్వర్యం స్యాదేవ. ధర్మాధర్మయోశ్చైయఃప్రయోజకత్వతత్ప్రతిబద్ధకత్వేతు, సుఖోదర్శనమగుఖోదర్శనశ్రేయస్సమ్పాదకతయా సిద్ధ్యత ఇతి నానుపపత్తిః. ఏతచ్ఛాస్త్రేవ అధర్మాచ్ఛ్రేయోలాభప్రతిపాదకత్వోక్తస్య తురీయపాదపర్యాలోచనయైన స్పష్టం విజ్ఞాయతే;

సహమూలం వినశ్యతి ॥

ఇతి. అతోధర్మేణ శ్రేయఃప్రాప్తిస్సన్తా; అధర్మేణ శ్రేయఃప్రాప్తిర్దురన్తా; ఇతి రాధాన్తః. అతః, శుభిస్తృత్యననుగృహీతస్య ఆచారస్య కుత్ర చిదేహికమరేశ్వర్యప్రాప్తకతామత్రేణ నాచారమాత్రస్య ధర్మతా ప్రతిపాదనం యుక్తీసహమ్. తథాసతి, ద్యుతచార్యయోరప్యోచారతా స్యాత్.

పశ్చిమఃప్రతిపత్తిసమాధానమ్

యచక్తం, “ప్రాయశో దశదాపదశవార్షికస్య సమ్ప్రదాయస్య సర్వత్ర ఆచారత్వం దృశ్యతే. యథా ధూమశకటప్రియాణాదికంప్రథమతః పశ్చిదశపత్నరేభ్యః పూర్వం, అన్యస్తనిషిద్ధం ప్రాయశ్చిత్తి పక్షిగ్రాహకత్వాపాదకమితి, కైశ్చిదార్యైః పరిహృతమాసీత్. ఇదానీం తదేవక్రమేణ సర్వజనీనం శిష్టైరప్యనుష్ఠీయమానం గణాదితీర్థాద్యానయనైః పృథోపావహం ధర్మ్యంచ దరీన్యశ్యతే. తథా—

యోఽనధిత్వద్విజౌవేదానన్యత్ర కురుతే శ్రమమ్

విగ్రహారాధనవిధాని

సజీవన్నేవ శూద్రత్వమాశుగచ్ఛతి సాన్వయః ॥

నొచ్చరెద్యావనీం భాషాం ప్రాజ్ఞైకకర్తృగతైరపి ॥

ఇత్యాది రీత్యా ప్రత్యవాయాపాదకస్యాపి జీవనార్థం హూణవిద్యా
భ్యాసాదేరాచారతా సర్వజనైరభ్యుపగమ్యతే. ఏవమగ్రైఽపి, స
ముద్రీయానాదికం నిషిద్ధదేశగమనాదికంఽ, ఇదానీం దూష్యమాణం
ఆచారానుగృహీతమనుష్టేయం భవిష్యత్సేన,, ఇతి. తదిదముచ్చన్నశా
స్త్రబద్ధస్య స్వచ్ఛద్దచారిణోవచనమ్. తథాహి:—

అనెకదోషయుక్తస్య కాయప్ర్యేకో మహా గుణః ।

యో యథా వర్తతే నిత్యం తం తత్తేవానువర్తతే॥

ఇతి చిరతరాభ్యాస పరిచయాతిశయ సహాయజనప్రైరణాదిభిః నిన్ది
తేషు జుగ్గుప్సితేష్వపి కార్యేషు పవృత్తిస్సాధారణీస్యాదేన. ఎతేషా
మప్యారత్వై, కిం ప్రయోజనం శాస్త్రస్య? కుతూ ధర్తాధర్తస్యవ
స్థా? అతః శాస్త్రనిషిద్ధం కర్తృకలిమాహాత్మ్యాత్ కాలదోషేణవా,
అనుతిష్ఠంతః కథం శిష్టా భవేయుః? కథంచిత్తదనుష్ఠానైఽపి తస్యాచా
రతా నస్యాత్ ;

అనిచ్చయాపి సంస్పృష్టాదహ్యత్యైనహి పావకః ।

ఇతివత్, తదనుగుణః పారలౌకికః ప్రత్యవాయో న కదాపి పరి
ప్రాయేత. అతఏవకీల, శిష్టాః లౌకహితైరతాః, కదాచితాకారణాన్త
రేణ స్వయమనుష్ఠితస్యాపి నిషిద్ధస్యప్రత్యవాయాపాదకత్వం నిశ్చిన్య,
యాన్యస్తాకంఽనుచరితాని, తానిన్వయోపాస్యాని,
నోఇతరాణి ; యాన్యనవద్యానికర్తృణి తానిసేవితవ్యా
ని, నో ఇతరాణి ,

ఇతి న్యషేధిషుః. అయంతు సుచరిత తదితరవిభాగశ్చాస్త్రైరికనయ
నిగమ్యః; తస్మాచ్ఛాస్త్రాగ్రినుగృహీతః, తదవిరుద్ధోవా, శాస్త్రజ్ఞైరను
ష్ఠితశిష్టాచారః ; అన్యస్తవాచారఏవేతి నిశ్చయః నిశ్చయతామ్ .

ఎతెన దేశాంతరేరజస్వలాస్పర్శదోషాభావప్రసంగోఽపి ప్రత్యుక్తః .
పారలౌకికఫలదాయకపుణ్యపాపప్రయోజకీభూతానామ్ కృత్యాకృ
త్యానాం కేషాంచిత్ తత్తద్దేశభేదేన వ్యవస్థావిశేషకల్పనమ్,

యయాకయాచిద్విధయా బహ్వన్నం ప్రాపుయాత్ .

అవ్యకార్యశతం కృత్యా భర్తవ్యామనురబ్రవీత్ ||

ఇత్యాదిశ్రుతిశ్చృతిచాదితంతృతీయపురుషార్థేకతత్పరాణాంతేషాం
జీవనాద్యన్యథానుపపత్తిమూలంమన్తవ్యమ్. తథాహ్యౌత్తరాహాణాం
శీఘ్రపానమ్, ఆయుధీయకమ్, సముద్రయానమిత్యాదిః; దాక్షిణత్యా
నాం, ఊర్ణావిక్రయః, పర్వపితభోజనమిత్యాదిశ్చ, వృత్త్యర్థమగత్యా
తేషామేవ నాతిదోషావహస్సయధితోవ్యవస్థాపితశ్చ ధర్మమర్హైరిత్యుల
మేభిరఖిలజనసులభైరాంతరాభిక్షరతిప్రసక్తేః. ప్రకృతమనుసరామః-

షష్ఠవివృతిపత్తిసమాధానమ్

“విగ్రహపూజావిధిర్నశ్రుతిశ్చృతిసిద్ధః; అకరణేఽపి నవృత్త్య
వాయ శ్రవణం కుత్రచిదుపలభ్యతే, ఇతికేల భవతాం ప్రకృతఫల
సిద్ధయే బీజావాపః; తదంతస్సారోఽన్విష్యతే.

కిమత్ర, “విగ్రహస్యపూజా, ఉత “విగ్రహే-పూజా, ,, ష
ష్ఠీతత్పురుషే భగవత్సమ్బద్ధివిగ్రహకర్తృకాపూజా, సప్తమీతత్పు
రుషే విగ్రహాధికరణకభగవత్కర్తృకాపూజాచాభిధీయతే. ఉభయ
మప్యవసద్యతే.

ఆకాశాత్పతితంతాయం యథాగచ్ఛతి సాగరమ్ ।

సర్వదేవనమసాగరఃకేశవం ప్రతిగచ్ఛతి||

ఇత్యాదుక్తరీత్యా యత్రకుత్రచనక్రియమాణస్యాపి నమనాదెరనీ
హయాపి భగవత్ప్రీత్యా, తత్సమ్బద్ధానుసంధానైస్తద్విగ్రహాక్రియ
మాణస్య తత్ప్రీత్యా కిముపక్తవ్యమ్!

అప్పున్ గొప్ప మృదయ సూర్యే స్థణ్ణిలె ప్రతిమానుచ |

ఇత్యాదీభిర్వచనైః తత్ర, సర్వవ్యాపినో భగవతస్సాన్నిధ్యావగతేః. ౩
గ్రహే పూజా ఇత్యస్యాపి నకాచిదనుపపత్తిః. తద్విధిస్తు, కర్తవ్యమ్, ఇ
త్యనుశానరూపం, చాదనాచా, “సతు శ్రుతిస్తృతిభ్యోనలభ్యతే”, ఇతికిల
భవతాం ప్రతిజ్ఞా ! తదిదమసమ్పద్యం; స్వాభిమతసాధకంచ నభవతి;
భగవత్పూజావిధిః సర్వతోఽపి వేదతత్త్వపలభ్యమానత్వాత్.

సర్వధర్మప్రతిపాదనప్రవృత్తస్య, వేదస్య పరమధర్మీభూతభగవత్పూ
జాయా అప్రతిపాదకతాయాం, న్యూనతా నిర్ధకతా అప్రమాణతా
చేతి, సర్వమూలాశ్చేదః; అతః శ్రుతిత్యుపలబ్ధ్యనుపపత్తిభ్యాం భగవ
త్పూజాదిపరత్వం వేదస్య నిర్విచారం భవద్భిరభ్యుపగస్తవ్యమ్.

ఎవం స్మృతిపురాణానామపి తత్పూజావిధ్యనువాదాదిపరతయైవ
సత్తాలాభః;

యస్తు విష్ణుపరోధర్మో యోవా నారాయణైరితః |

యేనవిష్ణురమేయాత్తా ప్రసాదమధిగచ్ఛతి ||

సఎవపరమోధర్మః సర్వలూకపరాయణః |

ఇతి భగవత్పూజాయావేన పరమధర్మత్వాత్;

శ్రుతిస్తృతిస్పదాచారఃస్వస్యచ ప్రియమాత్మనః |

సమ్యక్సంకల్పజగకామోః ధర్మమాలమిదం స్మృతమ్ ||

ఇతి యాజ్ఞవల్క్యేన;

వేదోఽఖిలాధర్మమూలం స్మృతిశీలచతద్విదామ్ |

ఆచారశ్చైవసాధూనామాత్మనస్తుష్టిరేవచ ||

ఇతిమనునా,

ధర్మమూలం శ్రుతిం ప్రామాణ్యధర్మరాశిమకృత్రిమమ్ |

తద్విదాం స్మృతిశీలేన సాధ్వాచారోమనఃప్రియమ్ ||

ఇతి వ్యాసేనచ, శ్రుతేరివ స్మృతేరివ సర్వధర్మమూలతాప్రతిపాద

నాత్, ఏవంపురాణాన్యపి,

తస్మాత్సర్వాత్తనారాజ్ హరిస్సర్వత్రసగ్వదా ।
శ్రోతస్యఃకీర్తితవ్యశ్చ స్మర్తవ్యో భగవాన్ సృణామ్ ॥
అకామస్సర్వకామోవా మోక్షకామఉదారధిః ।
ఉవేణ భక్తియోగేన యజేత పురుషోత్తమమ్ ॥

9 త్యాదౌ, భగవత్పుజావిధాననైవ జీవంతి.

ఏవం చ, భగవత్పుజావిధేస్సర్వప్రమాణగోచరతా సాక్షాదేవాన
(మృత ఇతి నా త్ర వివాదః . అపితు, విగ్రహే విగ్రహ అవయో
వశిష్యతే; నాయంభవద్విచిత్రాన్విషయఇతి పశ్యామః . కుతఇతిచె
త్, యుష్మాభిర్విగ్రహపూజాయాం వైదికమనుశాసనమపేక్షితమ్ . త
త్, విగ్రహేభగవత్పుజా, ఇతివిగ్రహపవనపాధీయానితి సమాహితమ్.
భగవత్పుజాయాంవేదికీ స్మార్తీ సామయాచారికీ చ చూదనా, నిర్నిమే
గంజాగర్తి; తత్త్ర “కుతేయంపూజాకర్తవ్యై, ఇతివిచిత్రాన్విషయమ్;
అప్పుగ్నౌ హృదయే సూర్యే ధృజ్జీలే ప్రతిమాసుచ ।
అగ్నౌతిష్ఠతి విప్రీణాం హృదితిష్ఠతియోగినామ్ ।
ప్రతిమాస్వప్రబుధ్ధానాం సర్వత్ర విదితాత్మనామ్॥

ఇత్యాదీనిస్తార్తాదిప్రమాణాన్యవలమ్యునయం జీవామః; భవంత
స్తవేదమాత్రస్యప్రామాణ్యమభ్యుపగంతారః, నిరవలమ్బభ్రమన్త్యైవ.
పదభిమతవేదే, కుత్రాపి పూజాధికరణానుపలభ్యైః. అథోచ్యేత “త
త్ర అథాత్ మానసం పరికల్పయామః,, ఇతి, తత్ర తత్తేవ ప్రతి
మాం పరికల్పయంతోపయమపి సహజాంసోదరతాంసమ్భావయామః.
త్ర, అథాత్ ఇత్యర్థోపభోగస్యశ్చృతికృతవిభాగసమ్పాదనీయతయా
సాధారణపవాయముభయోఃప్రణయః. కిచ్చ, మానసికత్వమాత్రాన
సారణైః, “శ్రోతవ్యోమన్తవ్యోనిధిధ్యాసితవ్యః, ఇత్యాద్యుపనిష
నుశాసనప్రామాణ్యావలమ్బనోపయంసాధారాః; అతోభవద్భిరప్యై

ధారసమ్పాదనాయ ప్రమాణాంతరమనుభావ్యమేవ. తదభావే ప్రశ్న
ఏవ ననశ్చచ్ఛతే. ఇత్యయమేకఃకల్పః.

అస్తామిదమ్. “విగ్రహపూజావిధిర్నశ్రుతిస్త్వనిసిద్ధః,, ఇతి య
దుక్తమ్, తదపి సాహసికమేవప్రతిభాతః; శ్రుతిస్త్వతిష్ఠు బహునాం
ప్రమాణవచనానాం జాగరూకత్వాత్. తథాహి శ్రుతయః:—

ముగ్ధుడే

ప్రవశిషాంతమన్దసాధియాయతే
మహేశూరాయవిష్టవేచార్పితః

యజుర్వేదే

భవామిత్రానశైవ్యోస్తుతాసుతిః
విభూతద్యుమ్న ఎవయాడసప్రధాః॥

అథర్వణవేదే

అథాతేవిష్ణోవిదుషాచిదృధ్యః
బృహతైవిష్ణోసుమతింభజామహే।
శ్చతొర్ధ్వపుణ్డః కృతచక్రధారి
విష్ణుంపరంధ్యాయతియోమహాత్మా।
స్వరేణమనైగ్రిసదాహృద్ధిసం
పరాత్పరంయశ్చహతొమహాంతమ్ ॥

ఇత్యాదిను విష్ణురర్చనభజనధ్యానాదీన్యపలభ్యున్దై. తత్తైవోపని
దః:—తత్త్ర,

మహోపనిషది

శ్చతొర్ధ్వపుణ్డఃపరమేశితారం
నారాయణంపూజయతిస్తభక్త్యై।
అర్హ్యాదిభిఃపారుషసూక్తమనైః
సమాపుయాద్విష్ణుపదంమహాత్మా॥

కతవల్క్ల్యమ్

శ్చతొర్ధ్వపుణ్డఃపరమేశితారం
నారాయణంసాంఖ్యయోగాదిగమ్యమ్।
జ్ఞాత్వావిముచ్యేతనరస్సమస్తైః
సంసారపాశైరిహచైవవిష్ణుః॥

ఇత్యాదిమవిష్టారస్థైర్విభిరర్చనజ్ఞానాదికమభిధీయతే. ఏవమెవస్మ్యు
తయః:—

నారదః సర్వేషామేవలోకానాంగురుర్నారాయణోహరిః;
తస్యసంపూజనం కార్యం సర్వపాపహరంహితత్ ॥

వ్యాసః నిష్పీడ్యస్నానవస్త్రంవైద్విరాచమ్యార్చయేద్ధరిమ్।
నవిష్ణ్వరాధనాత్పుణ్యంవిద్యతేకర్తవైదికమ్ ॥
తస్మాదనాదిమధ్యాంతం నిత్యమారాధయేద్ధరిమ్ ॥

శౌనకః శానకౌఽహంప్రవత్స్యామి నిత్యంవిష్ణ్వర్చనంపరమ్ ।
ప్రసంపాన్తసున్దనఇత్యర్ధర్చవిధానతః॥

ఇత్యాదివప్తి, విష్ణ్వర్చనం కార్యమితి సిద్ధమ్. ఏవంవాసిష్ఠహారీతా
దిభిరభిహితం విశేషతాద్రప్తమ్యమ్. అత్రైవవ్యాసేన

నవిష్ణ్వరాధనాత్పుణ్యం విద్యతేకర్తవైదికమ్॥

ఇతి భగవదారాధనస్య వేదోక్తత్వమ్, శౌనకస్తృతా “ప్రసంపాన్త
సున్దనఇత్యర్ధర్చవిధానతః నిత్యం పరం విష్ణ్వరాధనమహం ప్రవత్స్యా
మి,, ఇతి, స్వాత్మైర్వేదప్రమాణావలన్బునార్థం తద్యగనువాదేన, త
స్మాభగవదారాధనవిధాయకత్వం, తస్యచ వైదికత్వమ్, నిత్యమిత్యనే
న నిత్యత్వంచ, సుస్పష్టంవిజ్ఞాయతే.

కించ“ అకరణే నప్రత్యవాయశ్రవణమ్, ఇతి యదుక్తమ్; తద
పిసహసాదితమ్; తస్మాపి బహుప్రమాణానాంసత్త్వాత్ తథాహి:—

వ్యాసః యోమోహదధవాఽలస్యాదకృత్వావిష్ణుపూజనమ్।
భుక్తేనయాతినరకాః సూకరేవ్యభిజాయతే ॥

అశ్వమేధికే విష్ణుంబ్రహ్మణ్యచేవేశంభజధ్వంపురుషోత్తమమ్ ॥
లోకనాథమనాద్యంతం జగతః కారణంపరమ్ ॥

నార్చయన్తిహియేమూఢాఃపరమాత్మానమవ్యయమ్;
తేయాన్తినరకాఃఖారానక్షయ్యాఃపురుషవశాత్ ॥

విషుధ్యంతరే విష్ణుపూజావిహీనస్య దస్త్రంచేష్టంహితంశ్రుతమ్ ।
 తపశ్చన్యథ తాంయాతిప్రేతాలజ్కారపద్మిజ ॥
 మాతృనత్పరిరక్షంతంసృష్టిసంహారకారణమ్ ।
 యోనార్చయతిగోవిందంసోఽక్షయ్యంనరకంప్రజేత్ ॥
 ఇత్యాదీని . అత్ర విష్ణుపూజనాదికం, తదభావేప్రత్యుపాయశ్చయథా
 దర్శితం; తత్తేజః—

తతోగృహార్పనేకుర్యాదభీష్టసురపూజనమ్ ॥
 అథాతామహాదేవస్య అహరహఃపరిచర్యావి
 ధిం న్యాఖ్యాస్యామః, అథవా దేవమీశానమ్,
 ఇత్యాదిభిర్దత్తాదివచనైరుద్రాది దేవపూజనవిధి ప్రత్యుపాయాన్త్ర
 ప్రవృత్తిః.

ఎవం భగవదర్చనావశ్యంభావే సకలశ్రుతిస్మృతిసిద్ధైః, కథమర్చనీ
 యః? కుత్ర అర్చనీయః? ఇతిచేత్;

తద్విష్ణోరితి మన్తేగ్రీణసూక్తేనపురుషేణవా ।
 నైతాభ్యాం సద్యశోమన్త్రోవేదేషూక్తశ్చతుష్వికాః॥
 పారుషేణైవసూక్తేనప్రత్యృచంకమలానన ।
 నారాయణానువాకేనవిష్ణుసూక్తేనవాఽర్చయేత్ ॥
 జలదేవంసమస్కృత్యతతోగచ్ఛేద్గృహంపునః ।
 పారుషేణైవసూక్తేన తతోవిష్ణుంసమర్చయేత్ ॥

ఇతి నారద నారసింహపార్శ్వవచనైః ప్రకారఃప్రకాశ్యతే. ఏవమ్ :—
 అగ్నేక్రియావతాం దేవో దివిదేవోమనీషిణామ్ ।
 పృథిమాన్యపృబుధానాంయోగినాంహృదయేహరిః ॥
 హవిషాఽగ్నేజలేపుష్టే ఏధ్యానేనహృదయేహరిమ్ ।
 అర్చన్తిసూరయోనిత్యం జపేనరవిమృతైః ॥
 కుర్వీతదేవతాపూజాం జపయన్జ్ఞాదనంతరమ్ ।

స్థానికప్రతిమాయాంవాజలైః గృహ్యదమైః పివా ।

ఇత్యాదిభిర్నాగదహారీతవిష్ణుభద్రైస్తరాదివచనైరధిష్ఠానభదశ్చ ప్రితి
పాదితోదృష్ట్యః.

ఏవంప్రతిమాదివ్యర్చనీయస్య భగవతస్తత్ర సాన్నిధ్యాదికం మూ
లవేదే పాఞ్చరాత్రే ప్రకటిక్రియతే. తథాపి:—

సర్వస్యభూతజానస్యహరిరాత్మస్థితోఽపినః ।

మస్త్రీవీర్యావృణాహత్యాత్ స్థాపకస్యగురౌస్తథా ॥

ప్రతిమాయాంప్రకషేణ సన్నిధతైహరిఃస్వయమ్ ।

తథాసర్వగతోవిష్ణురదృశ్యఃప్రాకృతైర్జనైః ।

దృశ్యతేచప్రతీకృతో మన్నినోమస్త్రీగౌరవాత్ ॥

ఇత్యాదౌ. కీర్తి:—

అగ్నేతిష్ఠతివిప్రాణాం హృదితిష్ఠతియోగినామ్ ।

ప్రతిమాస్సప్రబుద్ధానాం సర్వత్రవిదితాత్మనామ్ ॥

ఇత్యాదిభిశ్చవచనైః ప్రతిమాయాం భగవత్సాన్నిధ్యావగతేశ్వవిగ్ర
హారాధనమవశ్యంకార్యమ్, శ్రుతిస్మృతిప్రమాణావగతమ్ ; నిత్యంచే
తిసిద్ధమ్.

ఎవమేతాదృశ భగవత్ప్రతిమార్చనాభావే ప్రశ్నవాయశ్చ భాగ
వతే ప్రకారాస్తరేణ దర్శితః.

గృహంశ్చశాంతవవిష్ణువర్జితం

కథావిహీనాశ్చగిరశ్శివారుతమ్ ।

శ్వసశ్చవౌదాస్యవినాకృతంపపుః

వదన్తిచత్వయ్యగిరేషిణంవిషమ్ ॥

ఇతి.

నహి “సర్వగతస్య అపరిచ్ఛిన్నశక్తైర్భగవతః పరిచ్ఛిన్నైకస్థింశ్చ
ద్విమ్యేనిహీనం ఖలుప్రశిష్టాపూజనాదికమ్” ఇతివాచ్యమ్.

యథావసన్నిర్దహనానదహాన్ వ్యాప్యతిష్ఠతి ।
 అరణీమథనామ్భయోజాయమానఃప్రదృశ్యతే ॥
 దహనాదీనికర్తాణి కరోతిచయథాతథమ్ ।
 తథాసర్వగతోవిష్ణురదృశ్యఃప్రాకృతైజానైః ॥
 దృశ్యతేవప్రతికృతోమన్త్రిణామన్తగౌగవాత్ ॥

ఇత్యాదిభిర్వచనైఃప్రతివిమ్బదిమ భగవతఃస్థితైవ శక్తిఃప్రకాశ్యతే
 నాపూర్వాకాచనాత్పాద్యతే. ఇత్యభిధానాత్.
 అతఃప శ్రీభాష్యేషి—

సచేసీయతేవ్యక్తి మసతఃసమృపఃకుతః
 ఇతి ప్రతిపాదితమ్. నను—

అగ్నోతిష్ఠతివిస్త్రాణాంహృదిష్ఠతియోగినామ్ ।

ప్రతిమాస్వప్రబుధానాంసర్వత్రవిదితాత్మనామ్ ॥

ఇతి భవదుక్తప్రమాణానుసారేణవిగ్రహపూజాయా అప్రతిబుద్ధమా
 త్రాధిక్యతతాఽవగమ్యతే; నవిద్వదధిక్యతతా. అతోనాయం పట్టితజ్ఞ
 సపరిగ్రాహ్యోవిషయః „ ఇతిచేత్, నైతదుచితమనాలోచితమ్.

సర్వత్రవిదితాత్మనామ్

ఇతి, బ్రహ్మవిదామ్,

యోమాంపశ్యతిసర్వత్రసర్వంచమయిపశ్యతి।

తస్యాసాంసప్రణశ్యామి సవమేనప్రణశ్యతి ॥

సర్వభూతస్థితంయోమాంభజత్యైకత్వమాస్థితః ।

సర్వధావర్తమానోఽసౌసయోగీమయివర్తతే॥

ఇతి భగవద్వచనానుసారేణ “ సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ „ ఇతిపిచారయ
 తాం కుతోవా ప్రతిమారాధనాధికారాభావః? “ ప్రతిమాస్వప్రబు
 ధానామ్, ఇత్యత్ర, “ సర్వంవాక్యంసావధారణమ్ „ ఇతి న్యా
 యేన ఏవకారమభ్యాహృత్య, యదనియమఃక్రియేత; తర్హి “ అప్రబు

ధానాం ప్రతిమాస్వేద ఇతి నియమః, నర్వవృత్తానామిద ప్రతిమాస్వేదః; తథానతి అగ్రే సర్వత్రేతి నోపపద్యతే. తత్త్వమ్:—

అస్తాంతెగుణరాశివద్గుణవరీనాహాత్తనాంజన్మనాం
సజ్జాతామనికేతనెవ్వభకుటికుష్టేమరజ్జేశ్వర ।
అర్చ్యస్సర్వసహిష్ణురర్చకపరాధీనాభిలాషిభీతిః
ప్రీతీషేహృదయాభుభిస్తవతత్కీలాజ్జలీఘాయసః॥

ఇత్యభియుక్తోక్త్యనుసారేణ నిరతిశయనిజసౌలభ్యప్రకాశనాయా వరమకృపయా వరమపురుషఃప్రతిమాసునన్నిధతై. ఇతి సిద్ధమ్.

సప్తమవిప్రీతిపత్తిసమాధానమ్-

ఏతావతాగ్రధైన విగ్రహారాధనస్య నిత్యత్వసిద్ధాజ్యోతిష్టామాదివత్ కామ్యత్వంగర్భస్సావగతమితి తత్ప్రవిశ్రాంతిమాశ్రయామహే.

కదాచిదనభిసంహితఫలకతయాకేవలం భగవత్కైరచార్యబుద్ధ్యా అనుష్ఠీయమానానాంతేషాంజ్యోతిష్టామాదీనాం నిత్యతా, ఫలాభిసద్ధిసూర్వకమనుస్తానై కామ్యత్వాచ్చనిత్యకామ్యతాచస్యాత్; అస్యాస్తువిగ్రహపూజాయా ఆత్మనః స్వరూపసిద్ధాయాః,

దాసభూతాఃస్వతస్సర్వైహ్యత్తానఃపరమాత్మనః ।

నాన్యథాలక్షణంతేషాం బద్ధైమోక్షైరతైవచ ॥

స్వత్వమాత్మని సంజాతం స్వామిత్వం బ్రహ్మణీకృతమ్॥

ఆత్మదాస్యం హరైఃస్వామ్యం స్వభావంచ నదాత్తర ॥

ఇతి, దాన్యనివాపికాయాః కైరచార్యపూజాయా న కదాపి కామ్యత్వమితి దృఢతరం ప్రతిజానీమహే.

అష్టమవిప్రీతిపత్తిసమాధానమ్

యచ్ఛాక్తం, “శ్రుతిగోచరాణా మర్పతేత్యాదీనాం స్తుతిపరత్వమేవ; నవిగ్రహారాధన పరత్వమ్.” ఇతి, తత్ర యూయం వయం చ సబ్రహ్మచారిణోఽర్చ్యేష్యామహే బాధ్యకరణమ్; ప్రత్యక్షమశ్చ స్తుతిః

జేత్యూ.

నను ! “ఉపలభ్యమానె సర్వత్రాపిముద్రితేషు స్తకెద్యశ్యమానా
యాం సర్వైరపి పత్యమానాయాం సంహితాయామేవ లిఖ్ లూట్
తవ్యప్రత్యయాస్తకబోధ్యంయత్, తదేవానుష్ఠేయం వైదికం నిత్యం
కర్త.

అహరహస్సన్ధ్యాముపాసీత,

అష్టపర్వం బ్రాహ్మణముపసయీత్,

ఇత్యాదివత్ ; తేష్వేవాస్తాకంప్రామాణ్యమ్ ; నెతరేషు ” ఇతి
చేత్. అహూ ! స్వమూలోచ్ఛేదః. అహరహరిత్యాదీనాం విధీ
నాం నాస్త్యేనసంహితాయామభిధానమితి సన్ధ్యావస్తనాదీనామవ్య
ననుష్ఠేయతా అప్రమాణతాచస్యాత్. విగ్రహార్చనెతు,

ప్రహసాస్తవస్థసాధియాయతే

మహేశ్వరాయవిష్ణవేచాగృత

ఇతిలాడనైవేవ విధానాత్ ప్రమాణతానుష్ఠేయతాచ భవద్భిరె
వాభ్యుపగతాస్యాత్, ఇతి సిద్ధంనస్పమీశితమ్.

అథాపికిచ్చిదత్రపృచ్ఛామః; “అనన్తావైవేదాః, ఇతి వేదానామ
సారస్యమ్; ఏకాత్తరతతశాఖోఽస్యైవ, షడశీశాఖోఽయజుర్వైవ,
సహస్రశాఖ స్సామవేదః, పంచదశశాఖోఽధర్వణవేద ఇతివేదానా
మనకశాఖత్వంచప్రసిద్ధం. తేషాం సర్వేషామపిసాసనిషదామవిశేష
ణ ప్రామాణ్యంసిద్ధం; తతైవ స్మృతీనామపి. ఎవంస్థితే కుతావేదసం
హితామాత్రస్యప్రామాణ్యం, ఇతరాసామపనిషదామప్రామాణ్యం,
స్మృతీనాంచఅప్రామాణ్యమభిధీయతే? నతత్రయ్యక్తిస్సుప్రకాశభవతి.

వేదోఽఖిలాధర్మమూలంస్మృతీశీలవత్త్వదామ్.

ఇతి మనునైవ అవిశేషేణ సర్వేషామపిప్రమాణతాపరితినాగనాన్
ప్రత్యుత,

శ్రుతిస్మృతీతుప్రాణాంచతుషీద్వవినిర్మితే ।

కాణస్తత్రైక్రియాహీనాద్వాభ్యామన్తఃప్రకీర్తితః ॥

అధీత్యచతురోవేదాః సవదక్షపదక్రిమాః ।

స్మృతిహీనానశోభవైచన్ద్రహీనైవ శరవరీ ॥

ఇతి, బృహస్పతిపరాశరాభ్యామేవాభిహితత్వాత్ శ్రుతీనామివ
స్మృతీనామపి ప్రామాణ్యమభ్యుపగంతవ్యమ్ స్మృతిపరిత్యాగే, శ్రు-
తీనామేవ ప్రామాణ్యాభావప్రసక్తిః. అతఃపవ,

ఇతిహాసపురాణాభ్యాంవేదంసముపబృంహయేత్ ।

విభేత్సల్పశ్రుతీలాద్వదో మామయంప్రతివ్యతి ॥

ఇతి, అసభిష్టక్రియమాణార్థవిపర్యాసాత్ వేదగుప్తయే భగవదను-
గ్రహయోగవిశేషవిదితనిఖిలవేదమర్హభిర్న్వాదిర్బుద్ధినిభిః స్మృతయః
ప్రవక్ష్యతాః; తద్వివరణాయ వేదవిభాగవేదిరావ్యసాదిభిః పురాణా-
న్యపి ప్రణీతాని. తథాచ, పురుషస్య అనుష్ఠేయాః ధర్మాఃవేదయ-
న్వివేదాః, స్మారయన్తిస్మృతయః, ప్రరొచయన్తిపురాణాని ఇతి స-
ర్వేషామవ్యవితేషణ పురుషార్థసాధకధర్మానుష్ఠానప్రయోజకత్వాత్
ప్రమాణతాఽవిహతా. కించ వేదేభ్యసేన సర్వేషామపి సకలధర్మ-
జ్ఞానస్య మగ్గభతాం, అజ్ఞానాన్యథాజ్ఞాన విపరీతజ్ఞానాదిభిఃపురుషదో-
ష్టైర్వేదానామసర్వకరతాంచాశంక్య, బాధాయనాదిభిర్వేదార్థత-
త్వజ్ఞైః “ధర్మజ్ఞసమయఃప్రమాణంవేదాశ్చ” “ఆచారఃప్రళమో

ధర్మః” ఇత్యాదిభిశ్చిహ్నాచారస్యైవ ప్రథమప్రమాణతాఽభ్యధాయి;
ఏవం శ్రుతిస్మృతీహాస పురాణ తిహ్నాచారాణాం ధర్మప్రవర్తనార్థమే-
వ ప్రవృత్తాంతాం, నిఖిలజగత్ప్రసిద్ధం ప్రామాణ్యమసమ్మన్యమానా-
నాం నచనే కిం ప్రామాణ్యమితి యమేవ శాస్తి.

వేదాః ప్రమాణంస్మృతయఃప్రమాణం

ధర్మార్థయుక్తం వచనం ప్రమాణమ్ ।

యస్య ప్రమాణం సభవేత్ ప్రమాణం

కస్తస్యకుర్యాద్వదనం ప్రమాణమ్ ||

ఇతి. ప్రత్యుత్త, అత్ర అప్రామాణ్యశబ్దామనురయతః ప్రబలతరః ప్రత్యుత్తవాదోఽపి శ్రద్ధార్హతః ।

పురాణం మానవోదత్త సాక్ష్యో వేదశ్చక్షిత్సకమ్ ।

అజ్ఞాసిద్ధానివత్పారి సహస్తవ్యాని హేతుభిః ॥

యస్తాని హేతుభిః నాన్యత్సాధ్యైతమసిమజ్జతి ।

ఇతి. భగవతోఽపి స్వయమేవాక్తమ్,

శ్రుతిస్తృతిమమైవాజ్ఞాయస్తాముల్లంఘ్యవర్తతే ।

అజ్ఞాచ్ఛేదీమమద్రోహీ రారవంసరకంఘ్రజైత్ ॥

ఇతి. ఇట్లంచ శ్రుతిస్తృతిపురాణ శిష్టాచారాణాం ప్రమాణత్వమప్రతిపదనముజ్జేకరవ్యమితి సిద్ధమ్.

నను! “ శ్రుత్యాదీనాం ప్రామాణ్యమభ్యుపగచ్ఛామః ; తథాపి శ్రుతిఃస్తృతిస్సదాచారః స్వస్యచక్రియమాత్మనః ।

సమ్యక్ సజగల్బజఃకామో ధర్మమూలమిదంస్తృతమ్ ॥

ఇత్యాదిషు శ్రుతిస్తృతి సదాచారాణామత్తరస్తరం ప్రామాణ్య

లాఘవాత్ శ్రుత్యుక్తవనధర్మైస్తృతిః ప్రామాణ్యమ్ ; స్మశ్యనుశి

ష్టవన సదాచారస్య ప్రామాణ్యం చాస్తు. సశ్రుత్యనుక్తస్యాపి స్మశ్య

క్త్యానుష్ఠేయత్వం, నాపి స్మశ్యననుశిష్టస్యాపి సదాచారస్య అనుష్ఠా

నకత్వమ్ బహురూపీయమ్, ఇతి చేత్, మైసనుభిధన్వమ్;

శ్రుతిస్తృతివేదోవిఖ్యాతో ధర్మశాస్త్రంతువైస్మృతిః,

ఇతి శ్రుతిస్తృతిఉభే అపి పృథక్ స్వతంత్రైః పవ ప్రమాణతామవలంబ్య

తే. తథాచ, శ్రుత్యనుక్తానామపి కేషాభ్యిత్ ధర్మాణామపాదేయ

తావ్యాదేవ. అథవన శాస్త్రంస్తూర్తంచేతి కర్మణాం విభాగ ఉపపద్య

తే. అన్యథా స్మృతిరజాగళస్తనసహోదర్యేష్టభవేత్ . ఇతిహాసపు
రాణానితు,

ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వెదంసముపబృంహయేత్ ||

ఇతి బృహస్పతి వచనానుసారేణ వేదార్థం విశదీకుర్వన్తి భయానున
యాభ్యాం ధర్తాధర్తయోః ప్రవృత్తినివృత్తీజనయన్తి .
సదాచారస్తు ఏతదనురూఢ్యన పరిమాణపదవీమధిరూహతి .
తథాహి:—

ధర్తృణాధిగతోయైస్తు వేదస్సపరిబృహమాణః |

తేజిష్టాబ్రాహ్మణాజ్ఞేయాః శ్రుతిప్రత్యక్షహేతవః ||

ఇతి మనూక్త్యా శ్రుత్యుక్తధర్తాపరిత్యక్తమనుష్ఠానైన పరిదర్శయన్త
ఏవశిష్టాః; తేషామాచారఏవ సదాచారః; తదేతత్ ప్రపశ్చిరం
విష్టుపురాణే—

సాధవఃక్షీణపాపాఃస్య స్సద్భుజ్జాస్సాధువాచకాః |

తేషామాచరణంయత్తు సదాచారపుడవ్యతే ||

ఇతి . అత్రస్మృత్యపేక్షయాశ్రుతే ర్చనీయత్వం శ్రుతివిరుద్ధా
యాః స్మృతేస్త్యజ్యతాహేతుః . అత్రనియమో గ్రన్థాంతరే ప్ర
దర్శితః . “అథ శ్రుతిత్వాదీనాం బలాబలవిస్తా , అత్రమనుః—

శ్రుతిద్వైధంతుయత్రస్యా తత్రధర్తాచౌభాష్యతా |

ఉభావపి హితాధర్తా సమ్యగుక్తౌమనీషిభిః ||

ఇతి . స్మృత్యైర్దైర్వివిధ్యతువికల్పేవ . తథా గాతమః—

తుల్యబలవిరోధే వికల్పః

ఇతి . శ్రుతిస్మృత్యైర్విరోధేస్తృతేగృహమాహులాకాషిః—

శ్రుతిప్రత్యక్షైర్విరోధేతు శ్రుతిరెవబలీయసి |

విరోధేరదాకార్యం స్థాన్తివైదికవత్సదా ||

ఇతి . ఏవమాచార్యాస్తాపి స్మృతివిరోధేషాభివేద—

శ్రీతి స్మృతివిహితాధర్మః,

తదలాభే శిష్టాచారః ప్రమాణమ్,

ఇతి వసిష్ఠస్మరణాత్. ఏవం పరివర్త్య చ నైవ ద్రష్టవ్యమ్.

తథాచ చతుర్వింశతిమతే—

స్మృతే ద్విదవిరోధేన పరిత్యాగో యథాభవేత్.

తత్తేవ తాకికంవాక్యం స్మృతిబాధాత్పరిత్యజేత్.

ఇతి. ఏవం శ్రీత్యవిరుద్ధస్య స్మారకస్య పరిక్రమోదయనాత్, శ్రీత్యనుక్రమ్యాపి స్మృతివిధానబలాత్ విక్రమోదయస్య అపశ్యానుష్ఠేయత్వసంభవే; కిముత శ్రీతివిహితస్య, స్మృత్యనుశ్చయస్య, ఉపనిషదుపబంధసాతస్య, ఆచారానుగృహీతస్య, అనిషిద్ధస్య, అకరణే ప్రత్యుపాధాపాదకస్య, అనిర్దితస్య, నిరతితయనిశ్చేయసంభలకస్య, ప్రతిమాయాం పరమపురుషారాధనస్య అవశ్యకత్వవ్యత్యే! ప్రతిష్ఠాప్రకారాదికముపి మూలవేదే ప్రవర్జితం ద్రష్టవ్యమ్. ఏవంభగవత్ప్రతిష్ఠాయాం దేవాభియోగవిధానైవ విక్రమోదయమేవ మన్వాదిభిరుక్తం దేవాలయమవ్యాధిమాది పరివర్తనం నక్తిచ్ఛతే. ఏవంచ శ్రీతిస్మృత్యాదివిహితానాం సర్వేషామపి ప్రామాణ్యమపద్రవ్యమ్.

యదీదానీం భవద్భిన్నంసితామాత్రస్య ప్రామాణ్యాభ్యుపగమేన ఉపనిషదుత్పన్నైతత్; తదాతత్ప్రతిపాద్యం బ్రహ్మేష సనిశ్చేదితి సర్వమూలాచ్ఛేదప్రసక్తిః.

అత్రేదం రహస్యమ్—

శ్రీతింపశ్యన్తిమునయః స్మరన్తిచతథాస్మృతిమ్.

ఇతి మన్వాదిమునీనాం శ్రీత్యధానుసంధానైవైవ స్మృతిప్రణయనాత్ శ్రీత్యధానువాదరూపాపవస్త్వరయః; తత్ర, కుత్రచిత్తే దిక్విదిక్వాక్యాధానువాదః, కుత్రచిదక్షరాధవిశదీకారః, కుత్రచిత్తాత్పర్యప్రసక్త్యనంచ స్పష్టీక్రియత ఇతిగృహీతం. యత్తేవాన్యత్రవ్యాకరణా

దిశాస్త్రైషు వార్తికన్యాయ పరిభాషణాం సర్వేషామపి పృథగ్విధి
రూపతయా భాసమానత్వేపి పాణిన్యాదిసూత్రాక్షరతాత్పర్యాదిని
ర్గభితత్వ మవసీయతే; తద్దేవసర్వేషామపిధర్మప్రమాణానాం వేదమూ
లకత్వమవధారయ. తద్దేవాచార్యాః వేదశాఖానాం కాసాంచిన్న
స్వత్వాత్ కాసాంచిఖిలత్వాత్ దురవగాహత్వాచ్చ, స్మృతిశిష్టాచా
రోపలభానాం ధర్మాణామపి శ్రేయోహేతుత్వం విస్రివ్యమాణా అ
నుతిష్ఠన్తి.

ఇత్యంశ శ్రుతిస్మృతిపురాణాదిషు స్పష్టతయా “ అర్చత, భజామ
హే, ధ్యాయతి, అర్చయేత్, పూజయేత్, ధ్యాయేత్, స్తుత్యాత్,,
ఇతి విధీయమానానామర్చనభజనధ్యానరూపాణాం భగవదారాధ
నానాం, పురుషస్య కాయికవాచికమానసికకర్తృరూపతయా, తత్ర కీ
దృశయన్వనమ్? కింరూపం భజనమ్? కిమాకారకం ధ్యానంచ? ఇతి
విదిశిత్స్యాం జాతాయాం, తత్ర అర్చనంనామ “ అర్చ - పూజ
యామ్,, ఇతిభాతాః “ అర్చయేద్దన్తమాల్యాద్యైః,, ఇత్యాదిస్మృతి
భ్యశ్చ గన్తపుష్ప ధూపదీప వైవేద్యాదీనాం స్వాభీష్టానాం స్వావభోగ
యోగ్యానామపనారాణాం యథాసమ్భవమీశ్వరైసమర్చణమ్ . భ
జనంనామ - తదీయకల్యాణగుణప్రతిపాదకానాం శ్రుత్యాదీనాంప
తనమ్. ధ్యానంశు—

యదామనఃస్వంచరజం ధ్యానేనసునమాహితమ్ |

కాస్తాంభగవతోధ్యాయేత్ స్వనాసాగ్రావలోకనః ||

వ్రేనన్ననదనామ్నోజం పద్మపత్రాదుణేక్షణమ్ |

నీలాత్పలదళశ్చక్రమం శక్తచక్రగదాధరమ్ ||

లసత్పల్లవజగజ్జిల్ల-పీతకౌశేయవాసనమ్ |

శ్రీవిశ్వసత్సంభ్రాజతోస్తుభాముక్తకన్ధరమ్ ||

మల్లద్విరేఖకలయాపరీతం ననమాలయా |

చరాధ్యక్షహారవలయ కిరీటాజ్ఞదనూపురమ్॥

కాళ్ళిగుణాబ్జసచ్చాగ్రిణిం హృదయా మ్మోజవిష్టరమ్ ।

దర్శనీయతమంశాస్త్రం మనోసయనవర్ధనమ్ ॥

అపీవ్యదర్శవంశశ్చత్సర్వలూకనమసూత్రమ్ ।

సస్తంపయసిత్తేశోరే భక్తానుగ్రహకాతరమ్ ॥

కీర్తన్యతీర్థయశసం పుణ్యక్షోక యశసూరమ్॥

ధ్యాయేద్దేవంసమగ్రీక్షం యావన్నచ్యవతేమనః॥

ఇత్యాదిప్రమాణానుసారేణ భగవత్కృపాశ్రియస్యశక్తిచక్రగదాశో
క్తా శ్రీవత్సకాస్త్రభాగీరథాయూర ముక్తాసరకాళ్ళి నూపురపనమాలా
దిభూషణభూషితస్య దివ్యమృగళవిగ్రహస్య ఆపాదమస్తకమసుసద్ధాన
మిత్యవగమ్యతే. ఎతచ్చ శాస్త్రనవం ప్రతి యుధిష్ఠిరప్రశ్నేతమస్తరచ,
స్పష్టంజ్ఞాయతే. యుధిష్ఠిరః—

కిమేకంక్షైవతంలోకే కింవాప్యేకం పరాయణమ్॥

స్తువంతఃకంకమర్పంతః పాశ్చిన్నయర్చనవాశ్శుభమ్॥

ఇతి. భీష్మః—

జగత్ప్రభుం దేవదేవమనీస్తంపురుషోత్తమమ్ ।

స్తువన్నామసహస్రైః పురుషస్సతతాశ్రితః ॥

తమేవచార్చయన్ నిత్యం భక్త్యాపురుషమన్యయమ్॥

ధ్యాయంస్తువన్నమన్యంశ్చయజమానస్తమేవచ ॥

ఇతి. అత్ర అర్చయన్ ధ్యాయన్ స్తువన్ నమస్యన్ యజమానశ్చైతి ,
అర్చనధ్యాయ స్తువన నమనయజనాదిషు అర్చనంతేన్నామోచ్ఛారణపు
రస్సరం తత్పాదయోస్తులస్యాదినమర్పణమేవ. అనెన “ అర్చనంస్తుతితే
వ ” ఇతి యదుక్తమ్, తదపాస్తమే.

నచాత్ర “ జ్ఞానానన్దరూపస్య నిరాకారస్య నిత్యత్వస్తస్య పర
బ్రహ్మణః కరచరణాద్భవయవకల్పనం గర్భపుష్పాదినీవేదనంచ సుతరా

మనుపవన్నమప్రమాణసిద్ధంచ , ఇత్యాశబరసీయమ్;

యపిషోఽన్తరాదిత్యైహిరణ్మయఃపురుషోద్భవశ్చై,
హిరణ్యశ్శశురహిరణ్యకేశళప్రణభాత్సర్వవసువర్ణః;
తస్య యథాకప్యసంపుణ్డరీకమేవమక్షిణీ.

సహస్రశీర్షాపురుషః

సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్

ఇత్యాదిభిః,

కేచిత్ స్వదేహోన్తహృదయావకాశే

ప్రాదేశమాత్రం పురుషంవసన్తమ్ ।

చతుర్భుజం కర్ణరథాగ్రశఙ్ఖ

గదాధరం ధారణయాస్తగన్తి ॥

ఇత్యాదిభిశ్చ సమాక్షేప్తిద్ధంభగవతస్సావయవత్వమవతారభేదనావృత్తి
పపద్యత ఏవ . తత్తైవ:—

సత్యాయహస్యంస్మృతవద్విధేయ ।

ఇతిశ్రుతిపదనచూచితస్య సభృతహదిర్నివేదనస్య,

గసాభక్త్యస్యజహష్వయావాశ్చామికమలోద్భవ ।

ఇత్యాదిభిః స్వయమగ్నికారాభిధానాత్, నివేదనాచికమపి సప్రమాణ
ముపపన్నంచేతినమ్యగవధాన్యతామ్. జ్ఞానానన్తరూపత్వాద్యుక్తిస్తు
భగవతః స్వరూపనిరూపణపర్యవసానప్రసంగః. వస్తుతస్తు, భగవన్నిర్ని
తానాం పాగ్రీవజ్ఞీకానాం వస్తునాం స్వోపభోగార్థమేవ పరికల్పనస్య.

తేన్యసుంఘశ్చ తేసాపా యేపదన్త్యాన్తకారణాత్.

ఇత్యాదిభిశ్చగవదైవనిర్వికరయా, లాగ్రే,

యద్యో హోషిరుదశ్చాసి యజ్ఞపరోషిదదాసియత్ ।

యన్తవస్యసిగోదైయ తిశ్శురువ్య మదన్యమమ్ ॥

ఇతిసర్వేనామపి దేవనిభోగ్యానాం వస్తునామాన్త్యన్యేన సమరణ్య

పాఞ్జాతతయాచ, పురుషః స్వయం యదాయద్భదభిమన్యమానస్స
 న్నుపభోక్తుమీహతే; తదాతస్యతస్యవస్తునస్తత్త్వస్వరూపానుగుణమ్,
 ఈశ్వరైసమర్పయితుమాత్తనత్తవతస్యాపితత్తద్వస్తూపభోగసాధనీభూ
 తకరవరణాద్యవయవసముదాయమపెక్షతే. తదా, తమచితావయవ
 సన్నివేశస్య ఆత్మసులభస్య, తత్ప్రతిమామస్తరామష్టా శివతయాయ
 థాన్వరుచి తదనుగుణప్రతిమాకల్పనం తస్యలోకికయాపియుక్త్యా సంగ
 చ్ఛతే. ఎవంకల్పితాయాం ప్రతిమాయాం మనై నిప్రతిష్ఠాపితస్య భ
 గవతో భక్తానుగ్రహేణ సన్నిధానమ్, తత్ర యథాయథం స్వభా
 గ్యానాం వస్తూనాముపయోగః; తేనచ భగవతః ప్రీతిః; తతశ్చ, ధర్మా
 ర్థకామమోక్షరూపవతుర్విధ పురుషార్థలాభశ్చ సర్వశాస్త్రసిద్ధి
 లోకన్యాయావగతశ్చ. తథాహి—భగవతాస్వయమేవోక్తమ్:—

పరోవ్యూహశ్చవిభవో నియంతాసర్వజేహినామ్ |

అర్చనతారశ్చతథాబయాభుఃపురుషాకృతిః ||

ఇత్యేవంసంభూతాపాహుర్తాంవేదాన్తవిదోజనాః |

ఇతి. పరః - పరబ్రహ్మ, వ్యూహః - సంకర్షణాదిః, విభవః - రామ
 కృష్ణాదిః, అన్తర్యామీ - సర్వచేతనాధిష్ఠాతా, అర్చనతారః - ప్రితి
 మాదూపః, “అర్చాపూజాప్రతిమయోః” ఇతి వైఖణ్ణికాశ్చ. తత
 శ్చస్వయమేవ,

ప్రజానామనుకమ్పార్థం పునరర్చాత్తనాభువి |

ద్వీపవర్షసహస్రేషు తీర్థేష్వాయతనైషుచ ||

మనుష్యాశ్చమనుష్యాణాం గ్రామేగ్రామేగృహేగృహే |

పుంసపుంస భవిష్యామి దారులోహశిలామయః ||

ఇతిచోక్త్యై,

పత్రం పుష్పం ఫలంతాయం యోమేభక్త్యాప్రయచ్ఛతి |

తదహంభక్తుప్రహృతమశ్నామి ప్రయతాత్తనః ||

ఇతిచ, తతతత సన్నిహితస్య స్వస్య తత్కృతాపచారస్వీకారం

చామా. ఏతదనురుద్యైవ స్మృతయః ప్రతిమాప్రతిష్ఠాపనప్రకారం
ప్రతిపాదయామాసుః. తథాహి:— వాసిష్ఠే—

శాస్త్రయైకైవవిధినా కుర్యాత్సంఘాపనం హరేః ।
దేవస్యప్రతిమాంపశ్చాత్ స్నాపయేత్తన్త్రీవారిణా ॥
ఏవం ప్రతిష్ఠాం కుర్వీత విష్ణోరర్చా విధానతః ।

ఇతి. మూలవేదే—

మన్తైర్వ్యభోక్తైరారాధ్య సూక్తైన పురుషేణవా ।
అథవాద్వాదశాన్త్యాజ్యైర్వన్తైర్భిష్టముఖేహరిమ్ ॥
ప్రవద్య తేవరం శ్రేయోనిహకమోయదిపూజకః ।
కామనాయాంతుకామ్యాని ఫలాని వ్రీతవద్యతే ॥

ఇతి. అత్ర అభీసద్ధిభేదేనఫలంచప్రతిపాదితమ్. ఏవంవిష్ణుధర్మైశ్చ—

సురూపాంప్రతిమాంవిష్ణోఃప్రసన్నవదనైశ్చరామ్ ।
కృత్వాఽఽత్తనః ప్రీతికరేం సువర్ణరజతాదిభిః ॥
తామర్చయేత్తాంప్రణమేత్తాంభజేత్తాంవిదిస్తయేత్ ।
విశత్యపాస్తవోవస్తు తామప బ్రహ్మరూపిణీమ్ ॥

అత్రైదమవధేయమ్—ప్రాయశఃపురుషస్య పౌక్యతానీర్ద్రియా
ణి ప్రాప్త్యానాం స్రక్ష్మనాదివిషయే శ్చైవ పర్యవర్తి,
ఇన్ద్రియాణి ప్రమాదీని హగర్హిత సహంతునః ॥

ఇతి, మనోఽపి బలాత్స్వసుహలమంశకాన్తైః శ్చైవ,
ఇన్ద్రియాణాంసోదగతాయశ్చనానానుధియేత్ ॥

ఇతి, మనోఽపి తాన్ద్రియ విషయానురక్తైః ఇన్ద్రియాణి నినుసరితైః,
ఇదమఖిలజనానుభవగోచరమ్. అరివివాధసేరిం గీతాయామజ్ఞానా
దేవః.

దత్తాత్రేయ మనః కృష్ణ ప్రమాధి బలవత్తరమ్ ।

తస్యాహం నిగ్రహం న్యైవా యోరివసుదుష్కరమ్ ॥

ఇతి. 'ఏవం పాక్యత ఫల్గుర సాస్వాద పరవశానా మిద్ధి గ్రియాణాంత తోని
వృత్తిరుత్పాప్త విషయ రసానుభవేనైవ భవేదితి, ఇదమపి తత్తే గ్రహితా
యా మభిహితమ్—

విషయా వినివృత్తా నైనిరాహారస్య దేహినః ।

రసవజ్జ్వలం సావ్యస్య పరం దృష్టానివృత్తతే ॥

ఇతి. అత్రాపి, భోగానిత్యత్వ ప్రయుక్తవైరస్య జనితవిషయవైరా
గ్యమాశ్రయతః సమాధిమారూఢస్య యోగినః పరంబ్రహ్మ అఖణ్డైకర
సమానస్తమయమనుభవతేవ పాక్యత విషయాభిలాషనివృత్తిసాన్న్విది
త్యభిధీయతే. ఏవం సాంసారికేషు విషయేషు వివికతః ప్రవృత్తానాం
సహి కశ్చిత్ క్షణమపి జాతు తిష్ఠత్యకర్తృకృత్ ।

కార్యతేహ్యవశాత్ కర్మనర్హః ప్రకృతిజైగుణైః ॥

ఇతి ప్రాక్యత్యనుగుణం తత్ర తత్రచేష్టమానానాం తత్తే స నిరస్తరని
లీనహృదయానాం పురుషాణామ్, తత్తద్విషయేభ్యావ్యావృత్తిః, తత్ర
తృప్త్యవశయా నైరలాభమస్తరానసంగచ్ఛతే; యథాచ, బాలానా
మభిలషితవస్తుగ్రాహిణాం తత్తదభినివేశః ప్రాయశఃపిత్రాదిభిస్తదిత
రపదార్థప్రదానైవైవ నివార్యతే. తస్మాదేవ అస్తాకమపి అచాక
రూపస్య అఖిలస్త్రియాప్యాయకస్య అభజ్జురస్య భగవతో దివ్యమజ్జశ
విగ్రహస్య నిరస్తరదశానపూజనాదిభిరేవ నశ్చరవిషయనివృత్తిర్నిక
ద్యతే. ఏవమిద్ధి గ్రియాణాం దురస్తవిషయనివృత్తిర్థమేవోపదిష్టాన్యా
జ్ఞతమాన్యాస్పదాన్యతాకరూపభగవతి, ప్రపన్నకులశిఖరేణ రాజ్ఞా
కులశిఖరేణ—

జిహ్వ కిరణయ కేశవం మురరిపుం చేతో భజ శ్రీధరం
పాణిద్వస్త్యసమర్చయా మ్మృతకథాం శ్రోత్రిద్వయత్వం శృణు ॥

కృష్ణం లోకయ లోచనద్వయహ రెర్గచ్ఛాక్షి యుగ్మలయం
జిహ్వా మ్రాణముకున్దపాదతులసిం మూర్ధన్నమాధోక్షజమ్ ॥

ఇతి. ఉపపద్యతైతత్. తథాహి. — లోకేన కృష్ణనవనితాదయో
విషయాః పరిణామినోఽనుభూయమానాః పురుషస్యకదాచిత్స్వపరి
ణామివిశేషేణ, కదాచిత్తదవస్థాభేదేన, దేశకాలాదిభేదేనచ, రా
గద్వైషామనయన్తి. తత్ర, దేశకాలావస్థాదిభేదానామపి విషయప
రిణామవపహేతు రిత్యన్యత్ర విస్తరః. ఏవం ప్రతిక్షణపరిణామిద్రవ్య
సేవినశ్చిత్తస్య కథమవిచ్ఛేదః? కుతస్సమాధిః? మతోవాధగవత్సేకా
గ్రతా? అతపన చిరాయపరిణామినోఽపి యావత్పురుషాయుషభావి
నః సర్వేష్టియసుఖదాయినోదారులూహశిలామయస్య ప్రతిపురుషం
పరవశస్య పరమసౌలభ్యం ప్రకటయతోఽర్చారూపస్యభగవతో దివ్య
మక్తకవిగ్రహస్య నిరన్తరదశకనపూజనాదిభిర్నిరర్గతంస్వాభిలషితత్వ
సంపాదయన్నివృత్తైతరవిషయవ్యాసక్తకై పురుషస్వయమస్పృష్టరాగ
ద్వైషకాగ్రతఃకూమనవరతమానన్దమేవానుభవక తమేవపరమం ప్ర
యం భావయక తమేవానుభూయక తదేవపరంబ్రహ్మప్రవిశతిత్యయ
మేవసర్వసులభోమాగోక నిశ్చేయసాయనెదీయానితి నిశ్చజ్ఞంవి
శ్చీయతామ్.

నచ, అత్ర ప్రతిమాయాం పీఠిరాహార్యారోపవిషయః క
థం తత్త్వజ్ఞస్య సముదేతి? కథంవాఽభిజ్ఞః బాలశ్చవసౌలభజ్ఞికా
యాం తత్త్వస్వాభిలషితం సంపాదయితుమిహతే? ఇతిశంకానీయమ్;
నాస్తిదుఃఖాన్నకం కించిత్ నచకించిత్సుఖాన్తకమ్॥
వస్తేష్టకమేనదుఃఖాయసుఖాయోష్యాగమాయచ॥
తదేనప్రీతయేభూత్వాపునదుఃఖాయజాయతే ॥

ఇతి సర్వంపస్తు సత్త్వత్త్వక మేవవిమృశతస్తత్త్వవివేచనచతురస్యసార
బేదినః,

సౌఖ్యవ్యవస్థాపనాదీనివిషయమును వివరించుచున్నది.
గర్భవతిని దేవుని సేవకుఁ జేసి మిథ్యాగానమునఁ జేయుటకుఁ జేయుటకుఁ ॥
చెల్లఁబడుచున్నది. సేవకుఁ జేయుచున్నది. సేవకుఁ జేయుచున్నది.
భజ భజ లక్ష్మీనరసింహనమః పరమహంసానందము ॥

ఇతి, నీరసము పాకృత్యము విషయము ప్రీతిరాహిత్యము. ప్రత్యుత్తర, ప్ర
తిమాయాం పరమపురుష మానందపునరుత్పత్తియందు సదానందమునాదిభిః ప్రీ
తిరాహిత్యమున జన్మించుట, ఇతి స్వరూపాభిజ్ఞాన స్వయమేవజ్ఞాయతే.
బాలానామపిలీలాసాధనము సాలభజ్జికాదిమతాభిసంహితవస్తుస్వరూ
పవిషయము ప్రీతిరాహిత్యము. అపిష్టయాన్ భేదః— బాలాదికల్పర
హితాః వస్తుస్వరూపమాప్తైర్వృథాబాధితమభిజ్ఞానస్తత్త్వస్త్వవిష
యకం ప్రీత్యాదికం వాస్తవమేవానుభవంతి. వృథాఅపి వస్తుస్వరూపాభి
జ్ఞాః తత్త్వవివేచనచతురాః తత్త్వస్త్వస్వరూపానుభవమానన్దాదికం
సాన్విధాదికమేవాధిగచ్ఛంతి. మాధ్యమిక స్త్వల్పజ్ఞాః సర్వత్రేవికల్పనాకుశ
లః తత్త్వావధారణానమర్థః విషయమోహకలుషితోబచ్ఛ్రమితి. అ
తఏవఖల్వభిజ్ఞా బ్రహ్మవేదినో బాలాన్తత్వాదిభిః లాకవిలక్షణైరేవ
సమీయంతే. ఉక్తంచైతదభిజ్ఞాః—

అజ్ఞాన్సృఖమారాధ్యసృఖతరమారాధ్యతేవిశేషజ్ఞః।

జ్ఞానలవమర్పిదగ్ధం బ్రహ్మపి నరం నరజ్ఞయతి ।

ఇతి.

అపిచాత్ర, పరిణామినామవిషయముగాఁ ప్రీతిమాయాఅపి
కదాదివ్యనాశాదిసంభవాత్ మోహహేతుతయా బ్రహ్మజ్ఞానవిరూ
ధిత్వం మాశక్సిష్టాః. తత్ప్రాప్యచాకవతారపూజనాదివ్యప్రవృత్త
పురుషాపేక్షయా తత్ప్రవృత్తపవత్రేయానితి విదాబ్రూతుభవాః,
యతః, పురుషస్యపూర్వానుభూతానాం విషయాపరిభ్రష్టా
అపాదికమనుచింతయతోభావనాబలాత్తపవ పునరనుభూయమానా

ఇన పురఃస్ఫురన్తి : ఎతచ్ఛాస్త్రాకమేవ విషయవ్యాప్యతానాం కదా
చిద్బలాధ్యానాగోహణాయ నిమిలితనయనానామనుభవేనైవ స్పష్టీ
కీయతే. తథాన్యబ్జాన్తాదయోరవ్యనుభూతాపవ విషయాః అనాన
జ్యమానాఅపి అనపేక్ష్యమాణావవ్యనుభవవచనీమధిరోహన్రీతినర్వ
జనవిడితమేతత్. ఎవం నివృత్తాఅపితే మానసికానుభవేనైవ మహా
స్తం దోషమాపాదయన్తి. తమక్రమ్.

ధ్యాయతో విషయాః పుంసస్సుక్షైసైమాపజాయతే ।

నక్లాత్సంజాయతేకామఃకామాహ్నిధోఽభిజాయతే॥

కౌఠాద్భవతినంమోహఃసంమోహాత్ స్మృతివిభ్రయః ।

స్మృతిభ్రంశాద్బుద్ధినాశః బుద్ధినాశాత్ ప్రణశ్యతి ॥

ఇతి. ప్రతిమాపూజనాదిప్రవృత్తస్యతు నిరస్తరం తామేవ బ్రహ్మరూ
పిణీమనుభూయితః తదేవ భగవతస్స్వరూపం పరిష్కరదపాస్యనమ
స్తమపి దోషమారోపయతి స్వసాయాప్యమితి వ్యక్తముక్తమేవ.

విశత్యపాస్తదోషస్తు తామేవబ్రహ్మరూపిణీమ్॥

ఇతి.

తస్మాత్ వడ్డీతపామరపాధారణ్యన సర్వస్యాపి ప్రపశ్యచ్ఛ్య, జ్ఞా
నానన్దమయస్య అఖిలమేయప్రత్యనీకకల్యాణగుణైకతానన్య భగ
వతో నిరస్తరధ్యానెన తత్ప్రతిమాపూజనెన తదీయదివ్యమృత్యుభవిగ్ర
హదశానెన తదీయగుణానుభవేన తన్నామసంకీర్తనాననచ నివృత్తత
రవిషయవ్యాసక్తం నిరస్తరమపి తదీయకైజ్జగర్యమాచగతః తత్రైవ
పర్యవసిత నిఖతెస్త్రియవ్యాపారస్య,

మన్తనాభవమద్భుత్మద్యాజీమాంవమమరూ॥

ఇత్యాది భగవమక్యనుసారెణ,

యాయావృద్ధిర్నసిమమసాజాయతాంసం స్మృతిస్త

యోయోజల్పస్సభవతువిభానామ సజీర్తనం॥

విగ్రహారాధనవిధానీ

యాయాచేష్టాపపుషిభగవత్ సాభవేద్వస్తనంతే ।

సర్వంభూయాద్వరవరమునెసమ్యగారాధనంతే ॥

ఇతి సర్వంతద్విషయకమేవాధ్యవస్యతః తద్విశ్లేషకాతరస్య తద్భక్తి భరితస్య తదేకశరణస్తేష్టవ ముక్తిర్నిరపాయా సిద్ధ్యతీతి సర్వశాస్త్ర ఘట్టావధః.

అతఏవ సర్వదేశ సర్వకాల సర్వావస్థాచితాశేషశేషతైకరతి రూపనిత్య కైజుర్యం ప్రార్థనాయతే భగవాన్ భావ్యకారః. ఆ చార్యాలపి తదేవానుగుభ్యతాచామేవానుదినమనుసందధతే - -

శ్రీరక్తమక్తమణిం కరుణానివాసమ్

శ్రీవేంకటాద్రిశిఖరాలయకాలమేఘమ్॥

శ్రీహస్తీశైలశిఖరోజ్జ్వలపారిజాతమ్

శ్రీశంసమామిశిరసాయదుశైలదీపమ్॥

ఇతి.

అత్రాపికేదనభగవత్కృపాగ్రీతాం మనసఃసంపాదయంతోవిషయా స్తరనివృత్త్యథామేకమేవార్చనరూపమాత్మనోఽభిమతమర్చనభజనా దిభిరుపాసీనాః ప్రాపుః పరమపురుషార్థమ్. తత్తేవనిధ్యాయక నిర స్తరం శ్రీరక్తనాథం తత్రైవ ముక్తిం గతో మునివాహనోనామ మహా యోగీప్రీతిదినమనుధ్యాయ తేఽస్తాభిః—

ఆపాదచూడమనుభూయహరింశయానమ్ ।

మధ్యై కవేరదుహితు ర్ముదితాన్తరాత్మా ॥

అద్రీష్టతాంనయసయోర్విషయాన్తరాణాం

యోనిచ్ఛికాయ మనవై మునివాహనంతమ్॥

ఇతి. వీరమర్పణతారస్య ప్రామాన్యభలాదీన్యన్యతోఽపి ద్రష్టవ్యాని. నను,

నకాష్టేవిద్యతేదేవో నపాషాణేనమృత్యుయే ।

భావేహి విద్యతేదేవస్తస్మాద్భూవో హికారణమ్ ॥

ఇతి . “ కాష్టాదిప్రతిమానుభవణః స్థిత్యభావః, భావపవ స్థితిశ్చ భిదీయతఇతి కథమిదముపపద్యతే? ” ఇతిచేత్ ; మైవంభాణీ . భగవత్పూజాపరస్య పురుషస్యభావశోధనార్థమభిహితమిదమ్ . భావశుద్ధి విహీనస్య నర్వతోఽపీశ్వరౌనస్యాదేవః ; కిముత కాష్టాదిషు, ప్రతిమాయామ్? అతపవప్రతిష్ఠితాయాం ప్రతిమాయాం కదాచిదవ్యవస్థాభాజ్ఞానెదోమఃప్రకాశితః—

అర్చావిష్టాశిలాధీగురుషు నరమతిరైవ్యప్లవేజాకేబుద్ధి
ర్విష్టోర్వాదైష్టవానాం కలిమలమథనెపాదతీర్థైః మృబుద్ధిః
సిద్ధతన్నామమనైః కలకలుషహేతబ్జసామాన్యబుద్ధిః
శ్రీశేనర్వశ్వరైతదితరసమధీర్యస్యవానారకీనః ॥

ఇతి.

ఎవం శ్రుతిస్మృతీతిహాసపురాణశిష్టాచారాద్యఖిలప్రమాణసిద్ధసత్య అఖిలజనానామత్యంతహితస్య అర్చాపూజనస్య శ్రుతౌపత్యమానాయాం సంహితాయాంలిజ్ లాట్ తవ్యప్రత్యయా నైవదబోధ్యత్వమాత్రమేవాన్విష్యతామాశయః కీదృశోవా? నజానీమహే. మాస్వేవవేదేశాబ్జమస్యప్రమాణమ్; కా నోహానిస్తానతా?

అత్ర కించిత్ పృచ్ఛామః; కిమత్రయుష్టాభిరభిధిత్తితమ్? అఖిలప్రమాణ గౌరవస్య నిరతిశయనిశ్చేయసమలభసాధనస్యప్రతిమాపూజనస్యఅనభిధానాత్ అఖిలధర్మేషదేశబద్ధదీక్షస్యవేదస్యైవహేత్యమ్? ఉతవిగ్రహాగాథనస్య అననుష్ఠేయతా? నాద్యమ్, తత్ర అర్చనవిధానాత్; అన్యభావరస్య అవశకునార్థేస్వనాసాచ్చేదేనైవ, యుష్టాభిరైవ, వినాదవిషయప్రతిమాపూజనస్య సర్వోత్కృష్టత్వాగ్గీకారేణ అష్టదభిమతస్యైవ సాధితత్వాత్. నద్వితీయమ్; ప్రమాణౌ నరసి

ధత్వాత్, భవదుత్తనిత్యత్వరూపకారణోన్తరసిద్ధ్యే. ఎతదర్థమియాకో
ప్రయాసోఽపి భవతాం నిరర్థకః. వేదైస్సృష్టితదభావో, స్వయం
పుస్తకావలూకణేనవా, వైదికజనముఖాద్భ్రమణేనవా జ్ఞాతుంశక్యే
యాతామ్.

అథవా, వయమాలావయామస్తదాశయతో, అస్తదాత్మేపాభ్యుప
గమనపరాజయామహఇతి; నైతదపిసిద్ధ్యతి; యద్యుపలభ్యేత, వదేయః;
అన్యథా, నాస్తీత్యేవబ్రూయుః; నహినారీశభరౌతిన్త్రిణీఫలంనాస్తీతి
విజ్ఞాయ, అస్తివేతిప్రప్టుః, నాస్తీత్యేతదుత్తరమభిదధానస్యపరాజయో
దృష్టః; అతస్తేషామాశయః, అర్చాపూజనస్య, నవైదికతాననిత్యతా
అతపితనానుష్ఠేయతా, ఇత్యేవ. తస్మాత్తాదృశసంశయోచ్ఛేదాయలి
ఖతా ఇయంవిషయావతరణికా ప్రతిమాపూజనస్య వైదికతాం నిత్య
తాం నిరతిశయనిశ్చేయసంస్పృదకతాంచ ప్రకాశ్య, ఇతఃపరంవా
సర్వేషామపి సులభేఽస్తికశ్రేయస్సమ్పాదనమార్గైః ప్రయత్నముపది
శత్వేతి భగవంతం ప్రార్థయామహే.

జయతు జయతు మేఘశ్యామలా రామచంద్రా
జయతుజయతు ధీమాంశ్చామరాజేన్ద్రభూవః।
జయతు జయతు నిత్యం నీతిమార్గో నృపాణాం
జయతుజయతుభూయోధర్త సేతుఃప్రజానామ్॥

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

